

RASSPECIFIK AVELSSTRATEGI GORDONSETTER

Innehåll

Bakgrund Rasspecifik Avelsstrategi

Rasspecifik Avelsstrategi Gordonsetter

1. Bakgrund/ändamål Gordonsetter

2. Avelsbas

- Bakgrund
- Genetisk variation
- Hanhundsanvändning
- Mål
- Strategi

3. Hälsostatus

- Bakgrund
- Ledsjukdomar
 - Höftledsdysplasi (HD)
 - Armbågsledsdysplasi (ED)
- Mål
- Strategi
- Autoimmuna sjukdomar
 - Klolossning (Symmetrisk lupoid onychodystrofi = SLO)
 - Kronisk Lymfocytär Thyreoidit
- Övriga sjukdomar
 - CCA, Cerebellär cortical abiotrofi
 - PRA, Progressiv Retinal Atrofi
- Allmänna rekommendationer och strategi

4. Exteriör

- Bakgrund
- Mål
- Strategi

5. Mentalitet

- Bakgrund
- Mål
- Strategi

6. Funktion/jaktegenskaper

- Bakgrund
- Mål
- Strategi

Svenska Gordonsetterklubben har som mål att främja avel av mentalt, fysiskt sunda, jaktligt och exteriört fullgoda Gordonsettrar.

Bakgrund Rasspecifik Avelsstrategi

På SKKs Kennelfullmäktige 2001 fattades beslut om att det för varje hundras ska finnas en så kallad rasspecifik avelsstrategi. Uppdraget att utforma dessa lades på specialklubbarna.

Vad är en rasspecifik strategi - och behövs den? (*sammanfattning av SKK information*)

Hundar och hundavel är utsatta för granskning från många håll. År 1987 presenterade Europarådet en konvention om hållandet av sällskapsdjur och inte minst om avel av densamma. Här påpekades vikten av en långsiktigt sund och genetiskt hållbar avel, som inte leder till defekta eller sjuka djur. Från samhällets håll har man även på andra sätt påtalat vikten av sund hundavel. Djurskyddslagen och djurskyddsförordningen är skrivna på ett sådant sätt att andemeningen inte kan missförstås.

Intentionen att föda upp friska och sunda hundar med goda mentala egenskaper är en strävan som även kommer till uttryck i SKKs Avelspolicy. Men hur ska det göras, hur vet vi vilka avelsdjur som ska väljas och vilka egenskaper som ska prioriteras och så vidare?

I arbetet med hundarnas hälsa finns det sedan drygt 20 år tillbaka ett, av SKK formulerat, genetiskt hälsoprogram som klubbarna kan ansluta sig till med vedertagna undersöknings- och diagnostiseringsmetoder som till exempel vid röntgen och ögonlysning.

En rasspecifik avelsstrategi (RAS) är en handlingsplan för aveln inom en specifik ras. SKKs Avelspolicy anger målen, strategin beskriver vägen dit.

Framtagande av Rasspecifik Avelsstrategi för Gordonsetter

Under 2002 gavs AR uppdraget att beskriva nuläge och ta fram förslag till strategier och målformuleringar för RAS. I samband med årsmöten 2002-2004 hölls ett antal RAS-seminarier där medlemmarna gavs möjlighet att delge sina synpunkter vilka det tagits hänsyn i det fortsatta arbetet. Målen och strategierna sattes att gälla fram till 2010 varefter en ny nulägesbeskrivning och en eventuell omprövning av mål och strategier skulle genomföras.

RAS godkändes av SKK februari 2005 och har sedan dess varit en stående punkt på styrelsens dagordning och även presenterats och utvärderats på SGSKs årsmöten under perioden fram till 2010. Styrelsen gav under 2009 AR i uppdrag att ta fram en ny nulägesbeskrivning och förslag till eventuellt nya mål och strategier med hänsyn taget till den information som framkommit enligt ovan utan att bortse från det grundläggande arbetet.

Reviderad RAS presenterades på årsmötet 2010 och godkändes av SKK xxx 2010

Informationskällor

SGSK RAS 2005, SKK:s Avelskonferenser, SKKs Hund och Avelsdata samt "Informationshäfte Avel", NKK DogWeb, utvalda nr av Doggy Rapport. Försäkringsstatistik Agria och if Skadeförsäkring

Ziener, M. L., S. V. Bettenay and R. S. Mueller, 2008. Symmetrical onychomadesis in Norwegian Gordon and English setters. Vet Dermatol 19: 88-94.
Professor Frode Lingaas, Norges Veterinärhögskola, Oslo, Norge (personlig kommunikation).

Ett stort antal utställningskritiker från åren 2005-2009 samt svar från domarenkät 2010

Ett antal MH-tester med försök till samordning via SGSKs distriktskontakter.

Åsikter från flera jaktprovsdomare med auktorisation på rasen samt jaktprovskritiker från åren 2005-2009.

RASSPECIFIK AVELSSTRATEGI GORDONSETTER

1. BAKGRUND/ÄNDAMÅL GORDONSETTER

Utdrag ur standardtext

Användningsområde: Stående fågelhund, specialiserad för jakt på hönsfågel

Gordonsettern, liksom övriga settrar anses härstamma från s.k. setting spaniels, en hundtyp som fanns på de brittiska öarna redan för femhundra år sedan. Settrar förekom med olika färg och typ och efter den första rassorteringen under 1870-talet kallade man den svarta varianten med roströda tecken för "Black and Tan Setter". Den hade främst utvecklats under första delen av 1800-talet på ett gods i södra Skottland ägt av en hertig Alexander IV av Gordon. Hertigen förordade en jakthund med kraftfull konstitution lämpad för förhållandena på de skotska hedarna.

Kommentar

Den Engelska Kenneklubben erkände Gordonsettern som egen ras, under namnet "Black and Tan Setter", år 1873 vilket år 1924 ändrades till Gordon Setter.

Rasen var vid 1800-talets mitt mycket populär vilket i kombination med den framväxande utställningsverksamheten medförde att stora lymfatiska hundar utan dokumenterade jaktegenskaper premierades. Redan 1872 förespråkade den berömde setterexperten Edward Laverack i sin bok "The Setter" en korsning mellan gordonsetter och irländsk röd setter för att bryta den ogynnsamma utvecklingen.

Gordonsettern kom till Sverige under den senare delen av 1800-talet och fick ett stort uppsving under de två första decennierna på 1900-talet. I slutet av 1920-talet minskade antalet hundar i Sverige och rasen förde en tynande tillvaro för att i mitten av 1960-talet omfatta endast ett 10-tal individer. Svenska Gordonsetter Ringen (SGSR) bildades 1973 med målet att återupprätta gordonsettern som en sund och duglig jakthund med funktionell exteriör.

I slutet av 1960-talet genomfördes, med den Norska Kennelklubbens godkännande, en korsning mellan gordonsetter och engelsk setter med motivet att förbättra de jaktliga egenskaperna hos gordonsettern. "Kryssningshundarna" och deras avkommor visade sig vara mycket framgångsrika på jaktprov och fick därmed en stor genomslagskraft i aveln. Det finns knappast någon av dagens svenska gordonsettrar som inte för detta blod.

2. AVELSBAS

Bakgrund

Gordonsettern är en numerärt liten ras där knappt 140 valpar registreras årligen (medeltal för 2005-2009).

Kullstorlek: 7,7 valpar/kull (medeltal för 2005-2009).

Såväl tik- som hanhundspopulationen domineras av en skandinavisk linje vilken importerades från England för drygt hundra år sedan. Stammen är i princip identisk med den norska, och utbytet över gränsen är stort. I Norge registreras omkring 750 valpar/år. Under senare tid har nytt blod tillförts via parningar med utomnordiska hundar.

Genetisk variation

Rasens inavelsökning har dämpats markant under den senaste femårsperioden och har sjunkit från 5,3 % till 1,5 % (medeltal för 2005-2009). Som en följd av detta har avelsbasen breddats och den effektiva populationen ökat från 47,4 till 141,5 djur (medeltal för 2005-2009).

Hanhundsanvändning

En hund rekommenderas under sin livstid lämna högst 25 % av det genomsnittliga antalet registrerade valpar per år i sin ras. En gordonsetterhane bör således vara far till högst 35 valpar i Sverige. Enligt samma rekommendation bör en hund lämna högst 50 barnbarn. Fjorton gordonsettrar, varav sex är födda utanför Norden, överskrider detta mål. Dessutom har även sju närbesläktade tikar mer än 50 barnbarn. Sannolikt är det otillräckligt att enbart begränsa en enskild hanes användning, kanske bör också hundens hel- och halvsyskon omfattas.

Mål

- Öka den effektiva populationen mot det önskvärda antalet på 200 djur.
- Bibehålla en inavelsökning under det rekommenderade värdet 2,5 % baserat på fem generationer.

Strategi

- Stimulera nyttjandet av fler hanhundar, såväl svenska som utländska.
- Begränsa matadoraveln (högst 35 avkommor per hanhund i Sverige).
- Inte para mer närbesläktade individer än kusiner (inavelsökning 6,25 %).
- Beräkna inavelsökning för tänkta kombinationer och publicera detta på valplistan.

3. HÄLSOSTATUS

Bakgrund

För att jakthundar ska klara att utföra sina arbetsuppgifter krävs såväl fysisk som psykisk sundhet. Försäkringstekniskt anses gordonsettern vara en frisk ras och placeras både av AGRIA och if Skadeförsäkring i de lägre riskgrupperna.

Rasen ingår sedan år 1989 i SKKs Genetiska Hälsoprogram avseende höftledsdysplasi (HD). SGSK anslöt sig år 1998 till texten som säger att det ej är förenligt med SKKs Grundregler att i avel använda individ som är behäftad med HD. Avkomma efter föräldradjur med dysplasi beläggs med avelsspärr.

Ledsjukdomar

Höftledsdysplasi (HD)

Höftledsdysplasi är en utvecklingsrubbing i höftleden resulterande i bristande passform mellan ledkula och ledskål, vilket i sin tur ger upphov till benpålagringar i leden. Graden av dysplasi står inte alltid i proportion till den enskilda individens problem.

Ärftlighetsgången är polygen nedärvning. HD är en tröskelvärdesegenskap, varför kunskap om nära släktingars status är av största vikt för att bedöma av en individs belastningsgrad.

Höftledsdysplasi har under perioden 2003-2008 påvisats hos 12.1 % av undersökta hundar (HD C = 10.7 %, HD D = 1.4 %, HD E = 0.2 %). Totalt sett är detta ingen förändring sedan förra mätperioden. I genomsnitt röntgas 38,5 % av registrerade hundar, vilket är en nedgång med 6 % från den förra mätperioden, och en oroväckande trend

I ett internationellt perspektiv har rasen bra höftledsstatus. Att förbättra denna samtidigt som det är önskvärt att avelsbasen blir större är en stor utmaning. Ett verktyg för detta är att använda sig av HD-Index som dock kräver att en större andel hundar röntgas än vad som är fallet idag. HD-index säger var hunden står genetiskt och därmed avelsmässigt avseende HD-egenskaper i förhållande till genomsnittet för rasen. HD-index är en prognos för om hunden kommer att få avkomma bättre eller sämre än rasens genomsnitt. Det är

därför mycket viktigt att majoriteten av de registrerade hundarna röntgas då det i dagsläget är vår enda möjlighet att kontrollera och styra sjukdomens utbredning.

Armbågsledsdysplasi (ED)

Armbågsledsdysplasi är en onormal förslitning av ledbrusket som ger upphov till benpålagringar. Ärftlighetsgången är polygen nedärvning.

Bekämpningsprogram finns inte då sjukdomen i dagsläget inte bedöms vara ett problem i rasen. Resultaten av genomförda röntgenundersökningar är officiella och frekvensen belastade djur bevakas. Avel med sjuka djur avrådes.

Mål

- Minst 50 % av registrerade hundar skall HD röntgas för att möjliggöra användandet av HD index
- Minska HD frekvensen till 10 %, trots en breddad avelsbas.

Strategi

- Aktivt verka för att flertalet ägare HD-röntgar sin hund.
- Påverka uppfödare att vid försäljningen av valpen ta en "handpenning" för HD-röntgen som återbetalas då hunden har röntgats.
- Undvika parningar mellan individer vilka bägge har helsyskon med HD.
- Vid avel med ett föräldradjur med HD-status B bör helst det andra föräldradjuret ha HD-status A.
- Uppmana fler att ED-röntga i samband med HD-röntgen.

Autoimmuna sjukdomar

Här redovisas de autoimmuna sjukdomar som anses förekomma högre frekvens än vad som kan anses vara normalt.

Klölösning (Symmetrisk lupoid onychodystrofi = SLO)

Klölösning är en autoimmun sjukdom där immunsystemet angriper kroppens egna celler. SLO utgör ett gravt handikapp för hunden och drabbar till synes tidigare helt friska individer. Möjligen kan fysisk och eller psykisk stress verka som utlösande faktorer hos därtill predisponerade djur.

Först lossnar en klokapsel och inom några få veckor är vanligen flera klor på en eller flera tassar angripna. Klorna växer ut igen men blir mer eller mindre deformerade och sköra. Sjukdomen som drabbar bägge könen debuterar vanligen mellan 5-9 års ålder, men förekommer allt vanligare även på hundar under två år. En hund kan under sin livstid drabbas en eller flera gånger.

Klölösning är sannolikt ärftlig, men det är en multifaktoriell sjukdom där någon enkel ärftlighetsgång inte kan förväntas.

Sommaren 2005 startades "Klölösningprojektet", ett samarbete mellan Norsk Gordonsetter Klub (NGK), Norsk Kennelklubb (NKK) och SGSK. Av utsänd enkät till ägarna av slumpmässigt utvalda norska gordonsettrar framgår att 13% av djuren har SLO. En mindre studie utgående från sjuka hundar där samtliga kullsyskon också undersöktes visade att klölösning är betydligt vanligare i sådana kullar, något som talar för en ärftlig komponent.

Under år 2009 påbörjades analyser av insamlade blodprover från sjuka och friska hundar. Initialt fokuserades på gener kända som associerade med andra autoimmuna sjukdomar.

Vintern 2009-2010 startar en mer omfattande studie med genomgång av gordonsetterns alla gener. Förhoppningen är att finna genvarianter som är förknippade med förhöjd risk för klotlossning.

Eftersom ärftlighetsgång är okänd finns inget hälsoprogram i dagsläget. Rekommendationen är att sjuka djur omedelbart tas ur avel, samt att parningar mellan individer, vilka båda har nära släktingar med SLO undviks. Detta kräver dock öppna register där ägare eller uppfödare till drabbade hundar informerar SGSK samt godkänner officiell publicering av den sjuka hundens namn och registreringsnummer. Problemet är att sjukdomen debuterar så sent att många individer, som nu är sjuka, redan fått avkomma.

Kronisk Lymfocytär Thyreoidit

Kronisk lymfocytär thyreoidit är den vanligaste orsaken (80%) till underfunktion av sköldkörteln hos hund. Den beror på att kroppens eget immunförsvar attackerar den egna sköldkörtelvävnaden som förstörs.

Ärftlighetsgången är okänd på gordonsetter, men recessiv ärftlighetsgång är fastställd hos borzoi. Sjukdomen är vanligt förekommande inom rasen i USA och förekommer i Sverige, men frekvensen är okänd.

Avel med djur med nedsatt sköldkörtelfunktion avrådes.

Övriga sjukdomar

Här redovisas allvarliga sjukdomar som förekommer i liten omfattning, eller inte alls, i Sverige men som är kända i rasen i andra länder. Det är viktigt att uppfödare och AR är observanta och följer utvecklingen av dessa sjukdomar för att förhindra att de blir ett problem även i Sverige.

Cerebellär cortikal abiotrofi (CCA)

Ett nytt fall av Cerebellär cortikal abiotrofi (CCA) på gordonsetter blev bekräftat under hösten 2009 på en svenskuppfödd hund exporterad till Finland. Endast ett bekräftat fall finns sedan tidigare i Sverige men under 2009 rapporterades även ett fall i Norge.

CCA är en ärftlig sjukdom, med enkel recessiv nedärvning, som angriper lillhjärnan och för den som vill läsa mer finns information på SGSK hemsida. Blodprov tas på nära släktingar till den drabbade hunden för vidare distribution till USA där CCA är mer utbredd inom rasen och forskning pågår för att hitta den sjuka genen i syfte att kunna utveckla en gentest för bekämpning av sjukdomen.

Fram till dess mer är känt om sjukdomen tillämpas det allmänna rådet att sjuka hundar, föräldradjuret och kullsyskonen till sjuka hundar inte bör användas i avel.

Progressiv Retinal Atrofi (PRA)

På senare tid har PRA (Progressiv Retinal Atrofi) påvisats i ökade omfattning i bland annat Storbritannien men även i Norge har enstaka fall rapporterats. Inga svenska PRA-fall är registrerade i modern tid, men då våra hundar inte ögonlyses vet vi inte om sjukdomen förekommer även i Sverige.

PRA är en ärftlig ögonsjukdom, med enkel recessiv nedärvning, som leder till blindhet. Gordonsettern har så kallad "sen PRA" (degeneration) där hundar ibland redan använts i avel när diagnosen ställs. För den som vill läsa mer finns information på SGSK hemsida. I Storbritannien pågår ett arbete att försöka få fram ett rasspecifikt DNA-test för PRA.

Man bör som minimum helt avstå från att avla på hundar med PRA, föräldradjuren och kullsyskon till PRA-hundar.

Ögonlysning av hundar efter anlagsbärare kan påvisa sjukdomen i ett tidigt skede. Detta är naturligtvis speciellt viktigt om dessa hundar används i avel men även avkomma som inte använts i avel bör ögonlysas, vilket kan ge en upplysning om båda föräldradjurens status.

Allmänna rekommendationer och strategi

För att komma tillrätta med de sjukdomar som förekommer i ökad frekvens inom rasen och där ärftlighet kan misstänkas pågår ofta en kartläggning av problemet för att därefter eventuellt kunna fastställa arvs gången. Först därefter kan rekommendationer för bekämpning av defekten ges.

Fram till dess kan som allmänt råd sägas att sjuka hundar eller hundar som ger avkomma med sjukdom med trolig ärftlig bakgrund inte bör användas i avel.

För att kunna göra ovanstående kartläggningar behövs information från uppfödare och hundägare samt en insikt om att öppenhet om egna hundars förtjänster och brister är en förutsättning för framgång i avels arbetet. Det är väsentligt att klubben, avelsrådet, uppfödarna och hundägarna tillsammans, för rasens bästa, verkar för en förtroendefull miljö där detta blir verklighet.

4. EXTERIÖR

Bakgrund

Exteriören, främst i form av helhetsintryck och typ, har länge fått stå tillbaka till förmån för bättre jaktegenskaper, vilket också gett ett mycket positivt resultat. Önskan om att få en lättare typ för jakt har resulterat i att vi idag har många hundar som förlorat intrycket av styrka och elegans och saknar det rastypiska huvudet vilket är nyckeln till helhetsintrycket och typen.

Mankhöjden har under en lång period gradvis sänkts. De flesta tikar ligger idag på 58 cm vilket utgör den undre gränsen enligt standarden och de flesta hanhundarna på den nedre halvan av intervallet, 60-65 cm

En uppdelning av jakt och showtyp är ännu så länge inte tydlig i Sverige men tendensen finns där och risken ökar med dagens öppna gränser och snabba kommunikation.

Vanligt förekommande fel är:

- Små med för tunn benstomme
- Alltför klena och smala huvuden samt avsaknad av markerat stop.
- Dåligt vinklad front tillsammans med ofta bättre vinklade bakben ger ett oharmoniskt intryck avseende såväl utseende som rörelser.
- För brant kors, ofta med tillhörande underställda rörelser.

Pälskvaliteten är oftast god och lagom riklig för en jakthund. Problemet med övertecknade hundar med för ljus tan och ögonfärg i förhållande till rasstandard har minskat på senare år. I stället kan man oftare se hundar med sotiga tan-tecken framförallt på tassarna.

Enda tillåtna pälsfärg är svart med bruna tecken (black and tan). I alla tider har valpar med annan färg fötts inom rasen. Enligt SKKs registreringar är frekvensen felfärgade hundar låg. Icke godkända färger beläggs med avelsspärr av SKK.

Avsaknad av 1 - 3 premolarer förekommer och skall ses i förhållande till övriga fel, men önskvärt är att man undviker parning där båda föräldrarna saknar flera tänder.

Mål

- Att med bibehållna jaktegenskaper få fram rastypiska Gordonsettrar med för jakten funktionell och sund exteriör.

Strategi

- Uppmana våra uppfödare att i avel endast använda funktionellt korrekta och friska avelsdjur. Att lägga större tonvikt på det rastypiska.
- Utbilda och informera våra utställningsdomare så att inte för små hundar eller alltför stora så kallade showhundar premieras. Öka förståelsen för rasskillnader hos våra jaktprovsdomare.
- Motverka tendenserna till uppdelning i jakt och showtyp.

5. MENTALITET

Bakgrund

Tidigare har försök till samordning av MH-tester gjorts via SGSKs distriktskontakter med dåligt resultat. Intresset hos våra hundägare för att genomföra MH-test har varit svalt men kravet på 60 beskrivna hundar för att göra en rasprofil har uppnåtts och det återstår att eventuellt tolka profilen och utvärdera rasen.

SKK håller på att ta fram en "Beteende och personlighetsbeskrivning för hund" BPH som värderas vara mer användbar för jakthundraserna och då helst kompletterad med ett jaktligt anlagstest anpassat till respektive ras.

I den enkät som gjorts bland utställningsdomare har inga negativa anmärkningar om mentalitet uttalats vilket också bekräftas av en genomläsning av ett stort antal utställningskritiker.

Mål

- Att genom BPH och eventuellt jaktliga anlagstest inventera rasens mentala status.
- Att utveckla modeller som kan användas vid val avelsdjur.

Strategi

- Att följa arbetet med framtagande av BPH och verka för tillräckligt många gordonsettrar i Sverige genomgår beskrivningen.
- Verka för att ett kompletterande jaktligt anlagstest anpassat till brittiska stående fågelhundar tas fram.

6. FUNKTION/JAKTEGENSKAPER

Bakgrund

Gordonsettern är idag en omtyckt jakthund av många jägare och anses i allmänhet ha mycket bra jaktlust, vara goda viltfinnare samt vara tidigt jaktmogen. Rasen har utvecklats enormt jaktligt sett över de sista 25 åren och har också blivit mycket populär att äga då den är social och trevlig som individ. Generellt sett har vi en ras som väl tål dressyr.

Jaktprov är för närvarande det enda verktyg vi har för att kontrollera jaktegenskaper. En fågelhundvalp påverkas tidigt av sin ägare/förare och vad som är genetiskt arvbart och vad som är miljöbetingat är ibland svårt att definiera. De viktigaste egenskaperna att förbättra hos rasen är:

- Reviering
- Stil
- Koncentrationsförmåga, vilket är kopplat till mentala egenskaper

- Samarbetsförmåga, vilket är kopplat till mentala egenskaper

Mål

- Fler jaktprovsmriterade Gordonsettrar, minst 20 % av alla starter skall leda till pris.
- Bibehålla och utveckla gordonsetterns jaktliga egenskaper.

Strategi

- I aveln bör jaktprovsmriterade avelsdjur användas som därmed dokumenterat sina jaktliga egenskaper. I detta sammanhang skall även den mentala statusen och sundheten på individen vägas in.
- Bättre urval av avelsdjur med god mentalitet bland annat med hjälp av beteende och personlighetsbeskrivning för hund samt ett framtida jaktligt anlagstest framtaget för brittiska stående fågelhundar.
- En utveckling av Gordonsettern som jakthund kräver även utbildning av ägaren/föraren. Specialklubben, lokalklubbarna och privata företag tillhandhåller utbildning för att utveckla medlemmarna att lära sig dressera sin gordonsetter. Uppmana och stödja medlemmarna att besöka dessa kurser.
- Öka andelen Gordonsettrar som startar på jaktprov.